

El creixement i davallament del conreu de la vinya del 1850 al 1900, al terme de Montblanc, a través de les construccions agràries de pedra seca

Rosa Canela* - Iolanda Vivancos** - Maribel Serra*** - Manel Martínez****

Introducció a la recerca

Al gener del 2002 es va presentar la proposta d'estudi amb el títol de: "Projecte d'inventari, investigació i divulgació de les construccions de pedra seca del terme municipal de Montblanc (La Conca de Barberà)", a la convocatòria d'estudis de recerca i anàlisis de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC) del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana. El projecte va ser elegit per formar part de les recerques de l'esmentat centre. La primera fase d'aquest estudi es realitzà l'any 2002, i durant l'any 2003 s'està treballant en la redacció de la monografia: "El creixement i davallament del conreu de la vinya del 1850 al 1900, al terme de Montblanc, a través de les construccions agràries de pedra seca".

La necessitat de tenir inventariades les diferents construccions de pedra seca del terme va sorgir a partir del traçat del tren de gran velocitat (TGV), que afectava gran part del terme i algunes barraques, entre elles una de doble cos, exemplar únic del patrimoni, que tot i les gestions realitzades acabà sent enderrocada. Des del Museu-Arxiu de Montblanc, Manel Martínez inicià l'inventari de les construccions, que han resultat nombroses en tot el terme.

En aquest escrit us presentem un resum de la recerca realitzada i de les primeres conclusions obtingudes.

Aquest projecte, promogut pel Museu-Arxiu de Montblanc, és coordinat per Rosa Canela, antropòloga, i contempla a més de les barraques totes les construccions rurals i preindustrials on la pedra hi era protagonista.

Durant l'any 2002 es van recollir 179 fitxes, 138 d'elles de barraques. Aquest any 2003 l'inventari de barraques ha quedat ampliat en 11 construccions, quedant-ne segurament més a la zona de muntanya que va de la Vall fins a la Tossa passant per la Pasquala i Sant Joan. És una zona amb una vegetació molt espessa que fa impossible poder-se endinsar dins del bosc, però els marges de les antigues feixes de conreu són un possible indicador que aquella zona podria ser rica en barraques.

L'estudi té com un dels seus objectius la salvaguarda de les construccions de pedra seca i la seva declaració com a Bé d'Interès Local, per tal de conservar-les i difondre'n el seu coneixement.

Hipòtesi plantejada i proposta de monografia

Hipòtesi

L'expansió de la vinya al s. XIX donà lloc a un aprofitament de les terres de cultiu menys favorables, algunes d'elles no conreades fins aleshores, que comportaren la marginació del terreny i la construcció de barraques i aixoplucs. Aquesta transformació del paisatge portà l'auge de nous oficis com el de marger, i noves vies de comercialització i d'aprofitament de la terra i dels recursos naturals (bassots, cisternes, pous de gel, forns, molins...). Aquesta vida a la vinya fou abandonada anys després a causa de la devastació de la fil·loxera i la forta crisi econòmica del moment, provocant una forta emigració cap a la ciutat, deixant enrere la desforestació inicial, amb l'abandó de les terres de cultiu més inaccessibles i llunyanes dels nuclis de població.

Objectius

En concret la nostra hipòtesi vincula l'origen de moltes de les construccions agràries (sobretot les barraques) a un moment històric que va fer possible i necessària la construcció d'aquests elements.

Pensem que és important parlar d'aquest període clau i de gran transformació del camp agrari, ja que va afectar profundament la vida de pagès. Durant aquestes dècades de màxima ocupació de la vinya, la gestió de l'entorn buscava de cobrir altres necessitats tant econòmiques com materials. No podem oblidar la presència de ramats d'ovelles, tampoc la feina quotidiana d'aconseguir llenya per les necessitats bàsiques, la necessitat de forns de guix i de calç, l'aprofitament de l'aigua en zones que anteriorment no s'havien cultivat, l'accés i transport... És interessant també l'anà-

